

ВІСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ В БЕРЛІНІ

Berlin C 2, Breite Straße 36, Aufgang 5, Telefon: 511214

Річник VI. № 5 (40)

Берлін, дня 31. жовтня 1938

ПАНБОЛЬШЕВИЗМ - ПАНСЛЯВІЗМ

(ВУНІ) Під таким заголовком появилася передовиця у берлінським офіціозі "Фелькішер Беобахтер" з дня 9. жовтня ц.р. Насувається оправдане питання: чи варто реферувати передовицю хоч би й як поважного щоденника цілий місяць після її появи? Чейже після того вже зявилися трицять інших передовиць, а світові події розвиваються останніми часами у таким шаленім темпі, що навіть і вчерашня передовиця виглядає застарілою і неактуальною.

Але на це питання можна спокійно відповісти запереченням: передовиця з 9. жовтня у "Фелькішер Беобахтер" не втратить своєї злободневности ані за пів року. Вона не належить до типу тих статей, що реферують сучасне положення або ставлять прогнози, та віщують згідно зі стародавньою засадою "на двоє баба ворожила, або буде або ні", - стаття, на яку тут звертаємо увагу, вказує на змінення і на поглиблення цілого німецького знання про Росію.

Автор (підписаний латинською літерою "В") звертає передовсім увагу на так званий "совітський патріотизм", "совітську батьківщину" та стверджує, що в основі його лежить московський (Гросрусіш) шовінізм. Офіційно говориться про те, що всі ущасливлені Сталіним народи зеднують-

ся в спільній любові до ССРСР як їхньої спільної батьківщини, фактично під цим гаслом змушується інші народи до російськості. Безоглядна русифікація, яку провадить Кремлівський уряд, прикривається нашвидку зліпленим понаднаціональним гаслом, що переконує всіх і вся про якусь величаву місію Москви у цілім світі.

Повна аналогія до панславістичного руху 19.століття... І тоді теж творилася штучно антитеза спасительки Москви і "гнилово запада". І тоді, во ім'я об'єднання всіх славян, провадилася шалена русифікація тих із них, що вже мали щастя бути об'єднаними з росіянами, і тоді в ім'я об'єднання цих самих славян провадилася руйницька агітація внутрі сусідніх держав Австрії чи Туреччини. Змінилось гасло, але та сама ціль і методи: шляхом внутрішнього розкладу і русифікації прямувати до поширення влади Москви. Недурно заведено в совітських насах знову давновідоме зневажливе означення "іноходець" для людей не московської нації, недурно "Правда" домагається чим скоршого заведення мови "міжнародного революційного пролетаріату" як урядової по меншостевих республіках. Московський імперіалізм готується до нового скоку.

Для українського читача ця стаття не дає нічого нового. Тим більше однак для німецького, являючись водночас правдивим симптомом того, що й німці починають пізнавати дійсну суть Росії.

З НОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ.

(Головніші думки доповіді автора про "Нові тенденції в сучасній українській літературній мові" в Українському Науковому Інституті в днях 6. і 13.травня 1938.)

(ВУНІ) Навряд чи знайдеться яка друга серед сучасних європейських літературних мов, що зазналаб у повоевній добі такого велетенського скоку в своєму розвитку як українська мова. Повстання власної держав-

ности, небувалий досі розвиток економічної, політичної, технічно-виробничої й інших ділянок колективного національного життя, з другого боку письменницька діяльність таких українських повоєнних письменників як Тичини, Рильського, Підмогильного, Яновського, Вишні, Антонича й ин. усе те викликало прискорення в досьогочасному незвичайно умірковано-еволюційному розвитку української літературної мови. В ній почали скрещуватися найрізніші напрямні, найрізніші розвиткові тенденції - вислід багатьох чинників, що їм підпадає в своєму розвитку всяка літературна мова. Назвемо деякі головніші з них: а) велике географічно-діалектологічне зрізничування української мови, б) чотири культурно-історичні центри (наддніпрянський, галицький, буковинський, останньо-закарпатський), в) чужі впливи (деякі з них свідомо й насильно введені, як напр. московський) і инше.

Перед українським повоєнним мовознавством станула в усьу широчінь потреба створити норму - практично-мовний закон, що санкціонував би додатні тенденції в розвитку мови та з другого боку протидівав відемним мовним тенденціям. М. ин. треба тут назвати такі повоєнні публікації, як проф. В. Сімовича "Граматику української мови" (Київ-Ляйпціг), Олени Курилихи "Уваги до сучасної української мови" (напр. видання третьє, Книгоспілка 1925), проф. І. Огієнка "Чистота й правильність української мови" (Львів 1925) та його варшавського місячника "Рідна мова", що вже від 1933 осягає шостий річник, проф. С. Смеречинського "Нариси з української синтакси" (Київ 1932), "Підвищений курс української мови" за редакцією проф. Л. Булаховського (Харків 1931) і ин. Найкращу синтезу українського нормативного мовознавства находимо в капітальному творі з цієї ділянки "Норми української літературної мови" проф. Ол. Синявського, що його, мовляв за націоналістичні ухили, сконфіскувала большевицька цензура негайно після появи.

На цьому місці хотів я торкнутися важливіших тенденцій сучасної української мови в ділянці звучні, морфології та складні. Ось важливіші з них:

Останніми часами наробила великого крику головно в Галичині форма "кривавий" на місці дотеперішніх: "кервавий, кирвавий, кревавий, кровавий, крівавий"; так як проти цієї, так почали виступати й проти тенденції поширення форм: "дрижати" (замість "дрожати, дріжати), "хрищення, хрищений" (замість "хрещення, хрещений" *) і т.п. А проте тенденція поширити ці форми в літературній мові, підперта нормативними граматиками, має повне обоснування в історії української мови, зокрема в історії української звучні. Справа тісно звязана з зником чи розвоєм т.зв. глухих звуків (ь, ъ) після "р" (та "л"). Як відомо, в

*) Як виказують найновіші дані, проти цієї тенденції зокрема проти слова "хрищення", виступили деякі письменники, мовляв, це форми "вульгарні" й т.п. Дискусія з ними буде доти безплідна, доки вони не вивчать - прикро це казати - основ історичної граматики української мови.

українській мові давній звук "ъ" міг перейти по приголосівці "р" або в "е" або теж в "и", залежно від звукового довкілля: коли в наступному складі (після складу з "ръ") був другий глухий "ъ" або "ѣ", то така група "р плюс ѣ" давала правильно "о"; так пояснюємо повстання українських форм "кров" із первісного "кръ-въ", чи інші як напр. "хребет" із первісного "хръ-бѣ-тъ". Та не завжди після групи "ръ" мусіли виступати склади з глухими "ѣ" чи "ъ". Часом після тієї групи міг наступати склад із іншою голосівкою; ось напр. міг трапитися склад із голосівкою "и", як у слові "кръ-ва-вий". Тоді група "ръ" мусіла перейти в "ри" й ми діставали в нашому випадку слово "кривавий".

Цю розвою тенденцію можемо ствердити на прикладах:

"блеск" (із "блъскъ") але "блищати" (із: "блъствѣти")

"кров" (із "кръвѣ") але "кривавий" (із: "кръвѣвий")

"дрож" (із: "дрѣжь") але "дрижати" (із: "дрѣжати")

"хрест" (із: "хръстѣ") але "христити" (із: "хръстити")

Ясна річ, що коли побіч існували етимологічно споріднені форми "хрест" і "хрищення", "блеск" і "блищати", "кров" і "кривавий"..., то в мові наступили вирівнання в один або в другий бік. Тим пояснюємо форми не перевісні, а пізніші другісні: "христити", "хрищення" (бо: "хрест"), "кровавий" (бо: "кров"), а з другого боку "блиск" (бо "блищати") й ин.

Форми "хрищення", "кривавий", "дрижати"... важні для нас тим, що ними відрізняється здавен-давня українська мова від московської, де побіч "хрест" ("крест") маємо "христити", "хрищення", побіч "кръвѣ", "кровавий", побіч "блеск" - "блестѣть". Якоби хто чого доброго вперся й підходив до справи виключно з порівняльно-свогочасного становища, міг-би (замкнувши очі на обговорені вище українські вирівнання) приписувати всякому, хто обстоює форму "кровавий", тенденції наближувати українську мову до московської...

В українській мові є наросток -чик (наростка -чик немає зовсім!), але його вживається в цілком іншому значінні. Наросток -чик у таких словах, як хлопчик, горобчик, стільчик і ин. визначає особу або річ малих розмірів, недорослу, недорозвинуту, тобто цей наросток є виложником здібності, миршавости й тільки в тому значінні його можна вживати в українській мові. З формального боку підходячи до справи, треба підмітити, що наросток -чик додається звичайно до слів, що закінчені на -ець, отже: стілець - стільчик, хлопець - хлопчик, голубець - голубчик, кравець - кравчик... або на -ко, отже: Левко, Левчик, Славко, Славчик... Найважливіша при цьому річ те, що в усіх тих випадках, де правильно вжитий наросток -чик, відповідні слова мають здібніле, нестливе значіння. Не можна при допомозі наростка -чик (тим більше -чик!) творити йменники зі значінням зайняття або (хвилинної) праці людей, отже всяких "перекладчиків" (має бути "перекладач" "перекладник"), атентатчиків (має бути: "атентатник"), накладчиків (має бути: "накладаць"), справщик (тобто: коректор, справл(ю)вач і ин. Це все морфологічні, наросткові москалізми.

Так, як іменники на -чик у значінні зайняття або праці людей у

нашій мові москалізми, так само й із наростком -ка в таких віддієслівних іменниках, як:

"постановка" (драми),
"підготовка" (до концерту),
"підтримка" (товариства),
"обрібка" (дерева),
"вирубка" (лісу),
"розмальовка" (церкви) і ин.

Кількиж способів у нашій мові заступає всі ці мовні шкульганини. От напр.: постановка, вистава, підготова і ин., або обріб, вируб, підтрим і ин., чи врешті: розмалювання і т.п.

Правда, в нашій мові існує наросток -ка, алеж він, як і наросток -чик визначає тут здрібнілість, миршавість і взагалі поменшення. Ось декілька прикладів із красного нисьменства: Потім до лямпадки поліз (тобто малої лямпади), Семчук "Марія" стр.28; Струнки осички та берізки (малі осики та берези) спинаються догори, там-саме стр.30; Дівочі хустинки (малі хустини) не встигають втирати піт, там-саме стр.35; Садам од ставка (тобто: малого ставу) котилась роса, Косач "Сонце в Чигирині", стр.29 і багато инших.

З цього погляду й такі вислови як "виставка", "підготовка", "постановка" і инші визначалиб в українській мові ніщо иншого як тільки малу, дрібну, часто недбайливу "підготову" й ин.

Я. Рудницький.

БОРОТЬБА І ТВОРЧИСТЬ УКРАЇНИ В ІТАЛІЙСЬКІЙ ПРЕСІ.

(ВУНІ) Цей огляд вже мабуть останній, бо українська преса вже уважніше слідкує сама за статтями на українські теми в італійських часописах і періодиках. Може це робить ще не досить часто, та за те має змогу реагувати негайно, тоді як огляди в "Вістях" приходять трохи пізніше та

все одно не можуть повної картини, як би це могло робити органічніше відповідне українське видання в Італії. Проте часове обмеження матеріялу в цім саме огляді не є тільки наслідком спізнювання у систематизації матеріялу. Питання національного самовизначення й державної приналежности українського Закарпаття викликало багато статей і заміток в італійській пресі, які можна би зреферувати, та всупереч дотеперішній настанові до українського питання вони переважно зовсім не є того роду, щоби це могло спричинитися до поглиблення симпатій і взаємного розуміння в обох народів. А тільки таке поглиблення звязків могло-би бути тут метою - сьогодні й на будуче - це дуже утруднене італійським становищем у справі Закарпаття. Тільки десять тижнів обіймає цей огляд (20. травня - 30. липня), але аж кругло 80 статей і вісток, розсіяних у поверх 40. часописів. Найсильнішу групу складають вісти з Совітської України про жорстоку боротьбу насе-

*) Автор обговорив крім цих явищ іще наголосові і складневі тенденції в сучасній літературній мові; ізза недостачі місця не можемо їх помістити в цьому числі ВУНІ.

лення з московським большевизмом. Про боротьбу, не просто про переслідування українців урядом, бо хоч як небезпечно підтягати окремі звідомлення й оцінки ситуації під виконструовану взад загальну лінію, все ж можна вловити в способі зясування справ і в самих заголовках деякий спільний мотив, саме відчування гострої боротьби. Про голод і злидні - дуже мало. Одна тільки вістка говорить просто про здоров'я хліба та й інших харчовин у наслідок малого збору, одна про небезпеку голоду в колишній "пшеничниці Європи". Але вже в інших читаємо про селянські повстання з цього приводу. Коли в своїй промові чорно змальовує злиденні перспективи нарком Тягнибіда - що за сугестивне ім'я в цім звязку, помічує злобно італієць, то за такий очевидний троцькізм він певно головою заплатить (2 часописи).

Бо московський центр систематично вирізує керівну верству, хоч провідниками українства, розуміється, годі назвати Петровського чи Затонського, що їх усуненню й арештові, та взагалі ліквідації "українського" уряду присвячує увагу 15 часописів. Розказуючи подрібно кар'єру Затонського журналіст додає, що за таку гарячу, ревну службу большевизм по своїй природі може його нагородити тільки кулею. Між 150 засудженими на смерть у червні звіт державного прокуратора називає 7 визначних членів компартії, 29 високих функціонерів, 8 старшин червоної армії (9 часописів). У Харкові розстрілюють трьох комісарів і арештують низку високих функціонерів (210) за недостаток прозорливості й енергії в поборюванні протикомуністичних організацій (4 часописи); але багато арештів паде на явну опозицію проти русифікаційної політики Хрущова, а 3800 комуністів арештують просто вже за сприяння селянським саботажам проти уряду (2 часописи).

ГПУ, зокремаж агенти Мельхіса викривають широко розгалужені змови; тайні націоналістичні організації, склади зброї, пекольні машини; між змовниками арештують високих функціонерів, старшин червоної армії, навіть заступника наркома внутрішніх справ і 50 місцевих чекістів. За явні виступи проти Сталіна арештують і старих большевиків, скидають комісарів, розстрілюють десятки осіб, далі сотки старшин у Києві та кількох вищих командирів за "мовіменти (рухи) сепаратистичні". Безпорядки ростуть, приходять до справжніх повстань нелль Україна рібелле, вимордовують комуністів (164 за лютий). Московська ГПУ облюкує Київ, цілі села виселяють з пограниччя й натомість закладають військові табори. Хрущов промовляє в Києві гостро проти змагань Польщі й Німеччини за відірвання України від Росії; воєнні приготування йдуть, але заповіджені маневри відкладено на пізніше з огляду на сепаратистичні рухи. Словом - ль Україна контро Моска

Таку картину дають статті й вістки про підсовітську Україну в італійській пресі, коли б їх згорнути; звичайний читач матиме лиш фрагменти, бо все це розсіяне по майже 40 часописах. Може й не всі вістки правильно підібрані та найбільше характерні для сучасного положення. З закордонних джерел найчастіші вістки з Варшави, але найбільше розповсюджені значно менше часті зі Стокгольму; дуже сильно заступлена Рига, значно

слабше прями звідомлення з Москви; інші лише принагідно. До винищування українського націоналізму більшовиками належить також, у 6-и часописах, роттердамський злочин ГПУ, убивство провідника українського руху чи провідника українських націоналістичних організацій. Велику статтю з докладною біографією та портретом полковника Коновальця подає в "Корієре Діпломатіко е Консоляре" (ЗІ.У.) др. Інсабато; вона написана дуже поінформовано, з незвичайною симпатією для покійника, гостро п'ятує більшовицький терор і кінчається цитатом зі "Заповіту"

В тім самім "Корієре" помістив др. Інсабато (ЗІ.УІІ.) основну статтю: Ля Рутенія Субкарпатіка нель квадро (в рямцях) дель проблема чехословакко. Одинокий вихід для Чехословащини, в її власнім, найжиттєвішим інтересі, бачить автор у переході до федеративної системи всіх дотичних народів. Населення на сході українське, і тільки для впадоби СССР штучно роблять його (мало)російським.

Правильно оцінює автор також фактичну безсильність української еміграції проти адміністративних заряджень, натомість основну слабкість москвофільства, тим самим і більшовизму бачить у тім, що цей рух вже не може стати масовим. Автохтонський рух уважає кволим, так само мадяронський напрям. Дуже характерна його пересторога на адресу Мадяр: "Хочемо сподіватись, що наші мадярські приятелі не будуть уперто придержуватись флюзоричного шляху, що на завжди відчувив би їм симпатії Великої України". Молодь - українська; молодше священство і оо. Василіяне також. Повстає щоденник як орган союзу всіх українських партій, жадають автономії, обіцяної вже Катковичеві та гарантованої мировим договором. Італія має інтереси в Подунайщині й має право мати тут свій голос.

Від загального тону італійської преси в жовтні, що їй за підтримкою мадярських домагань і спільної польсько-мадярської грянци ніколи цікавитися правом на самовизначення самого Закарпаття, симпатично відрізняється велика стаття проф. Лавро Майнарді в "Іль Тевере" з ІІ/Х. "Від панславїзму до автономії". Вона присвячена переважно відношенню до Закарпаття чеських урядових і громадських чинників у повоенній добі, але має цікаве закінчення, хоч і не висловлюється за конкретне рішення та вживає іншої термінології... "якщо руська (рутена) одиниця має звязати свою долю з іншою державою (Мадярщиною чи Чехією), з тою, яку сама регла і поважала національну, культурну, мовну та етнічну автономію русинів; уважаючи їх вже тепер за органічну частину великої української нації, що під цей час стогне під чоботом Москви. Тільки таким способом можна забезпечити ширю співпрацю русинів у життю країни, якаб їх прийняла; тільки тоді Рутенія зможе виконати свою історичну місію, а саме стати духовим "Піємонтом" для України т.зв. "совітської". У "Фронте уніко" проф. Майнарді звертає увагу на окреме число німецької "Беруфшулунг" про Україну (див. попереднє число "Вістей").

У статті в "Корієре" (ЗІ.У.), Льїї Інглесі е льо змембраменто (розчленовання, розділ) делля Руссія, п. Токаржевська пише про боротьбу Д. Уркварта проти англійської та взагалі західноєвропейської політики непідтримування визвольних змагань неросійських народів, хоч з Росією

ті держави й воювали (у Кримській війні). Та нарешті ще й в римським місячнику "Конквісте" (за червень) СІМЕН себто "Сеціоне д Інформаціоне суї Мовіменті (рухи) делль'Европа Нуова" помістила статтю "Іль націоналізмо україно нель пенсієро (в розумінню) ді Донцов". Стаття дуже прихильна для українського націоналістичного ідеолога; підкреслює зокрема, що він вже за Світової війни зформулював основну протилежність Європа - Росія та ролі України як аванпосту європейської культури. Його поняття нації та ставлення політичного моменту понад економічні, соціальні і т.д. так само відкинення космополітичних доктрин відповідає автентичним концепціям фашистських держав. Його думки, колились надто пові в Європі, находять після приходу до влади фашизму гарячий відгос.

Українською творчістю займалась італійська преса з нагоди вистави українського графічного мистецтва в Римі (30/VI - 10/VII), коли вже сюди не рахувати коротких вісток (у 4-ох часописах) про виставу географічних та історичних мап України, що відбулася теж у Римі в Інституті для Сходу Європи (II - 18/VI). Мостра (вистава) делль'Арте Графіка Україна влаштувала Конфедераціоне Фашіста деї Профессіоністі е делліі Артисті в Театро делль'Арте та видала гарну брошурку (22 сторінки) зі вступною статтю Сіцинського, списком (41) авторів і 374 праць та з 5 світлинами. Організував виставу проф. Лісовський. Стаття Сіцинського появилася теж у Мерідіано ді Рома (10/VII) подаючи загальну характеристику про школи, окремих мистців, про львівський осередок українського мистецтва з огляду на переслідування національної течії в мистецтві в СРСР. Крім 4 коротких вісток і одної довшої статті (в Мессаджеро) появилися ще дві основні статті: Дометі, Караттері, аспіраціоні е мете делліі артисті україні в Коррієре Діпльоматіко е Консоляре (29/VI) з репродукціями деревориту Сахнівської та Дячінто Тревізонно, Ля Мостра делль'Арте Графіка Україна в Іль Реджіме Фашіста (19/VII). Дометі слідкує вже поперх 20 літ за українським мистецтвом, що розвивається на перекір політичному лихоліттю та в своїх найславніших періодах навіязує на італійські течії. Характеризуючи зокрема творчість Кричевського, Нарбута, Касіяна, Масютина, також Лісовського, Ковжуна й Падалку, автор стверджує духову єдність усіх мистців від архаїзуючих візантиністів до наймодерніших, від символістів до реалістів, від романтиків до гумористів. Оригінальна творчість Українців виявляє перед світом волю до незалежного життя у власній державі. У відношенні до Італії вважає символічним картину в героїчнім театрі Геркен-Русової з Гарібальді на українським побережжі в розгоні до боротьби за волю батьківщини. Тревізонно дає в своїй статті загальний вступ про живучість українського національного руху, традиції протимосковські й протисовітські, стремління до незалежної та соборної держави, щоденну боротьбу за ті ідеали. Національного обличчя української творчости не стерли ні царизм ні большевизм. Не дивлячись на постійну боротьбу, проти Татар, Росіян, Большевиків, виростало славно мистецтво України, землі чорноморської зі сильними впливами Середземноморської культури, що її носіями були обі імперії, римська й візантійська, та італійські міські республіки. Підкреслюючи в українським бароку прямий звязок з італійським, автор признає також далекойдуче переповнення італійського мистецтва місцевими первнями навіть у найвизначніших італійських мистців на Україні.

Список італійських часописів і періодиків, у яких появилися статті чи замітки про українські справи в часі 20.5 - 30.7, 1938 р.

1. L'Arena	Verena	22/6;	I
2. L'Avvenire	Roma	16/6; 2/7; 30/7;	3
3. L'Avvenire d'Italia	Modena	26/7;	I
4. Corriere Adriatico	Ancona	2/6;	I
5. " Emiliano	Parma	28/5; 5/6; 26/7;	3
6. " Padano	Ferrara	26/7;	I
7. " della Sera	Milano	22/6; 28/6; 30/6; 1/7;	4
8. " di Bengasi	Bengasi	5/6;	I
9. Gazzetta	Messina	28/5;	I
10. " dell'Emilia	Modena	25/7;	I
11. " del Mezzogiorno	Dari	2/7; 26/7;	2
12. " di Venezia	Venezia	20/5; 11/6; 16/6;	3
13. Giornale di Genova	Genova	2/6; 22/6;	2
14. " d'Italia	Roma	11/6; 2/7; 10/7;	3
15. " di Sicilia	Palermo	20/5; 25/6;	2
16. L'Isola	Sassari	16/6; 22/6;	2
17. L'Italia	Milano	2/6; 22/6;	2
18. Luce	Varese	28/6;	I
19. " Cristiana	Perugia Magio V		I
20. Il Mattino	Napoli	29/7;	I
21. Meridiano di Roma	Roma	10/7;	I
22. Messaggero	Roma	12/6; 11/6; 1/7;	3
23. " di Rodi	Rodi	17/6;	I
24. Nuovo Cittadino	Roma	25/7;	I
25. Osservatore Romano	Roma	23/6; 30/7;	2
26. Il Piccolo	Roma	28/5; 11/6; 29/7;	3
27. " della Sera	Trieste	2/6; 3/6; 15/6; 28/6;	4
28. Il Popolo d'Italia	Milano	9/6; 11/6; 14/6;	3
29. " di Sicilia	Catania	2/6;	I
30. " di Trieste	Trieste	26/7;	I
31. Regime Fascista	Cremona	16/6; 19/7;	2
32. Il Resto del Carlino	Bologna	16/6;	I
33. Secolo XIX	Genova	22/6;	I
34. Sera	Milano	11/6;	I
35. Stampa	Torino	16/6;	I
36. Il Tevere	Roma	11/6; 30/6; 11/X;	3
37. La Tribuna	Roma	1/7; 2/7; 30/7;	3
38. Unione	Tunisi	28/5; 12/6; 17/6;	3
39. Vedetta Fascista	Vicenza	26/7;	I
40. " di Tangeri	Tangeri	9/6;	I
41. Lavoro Poligrafico	Roma	2/7;	I
42. Conquiste	Roma	VI;	I
43. Corriere Diplomatico e Consolare	Roma	31/5(2); 29/6; 31/7;	4
44. Fronte unico	Roma	X;	I

44 часописів і періодиків у 26 містах подали статей і заміток 80.

З особливою увагою ставиться Тревізонно до Нарбута, далі його учнів, Ковжуна й Лісовського, до Падалки (зокрема до його "Гайдамаків"). Почуття громадського духа спільноти, що проявляється з такою силою напр. в українській кооперації, сильно зазначається і в мистецтві. Врешті автор ширше зупиняється над Гарібальді Геркен-Русової: на стрімкім побережжю, перед ним гойдаються долі опущені кораблі, з заду з землі промінюють апокаліптичні лучі та наче пруть його до кораблів на герці та бої. В цій символіці не тільки порив італійського героя, з української саме землі, до бою в батьківщині, але й судьбове стремління українського народу дати себе Заходові, середземноморському, латинському, християнському, в процесі добування власної свободи. Сила, що так нестримно проявляється в мистецтві, заповідає вирішення української справи в найближчій будучності.

Р. Димінський.

НОВІ ВИДАННЯ

Большевизм та Европа.

(ВУНІ) Під таким наголовком почала виходити цього року накладом Егера, центральної накладні націоналсоціалістичної партії нова серія праць про большевизм під редакцією д-ра Георга Ляйббрандта, відомого знавця українських справ і начальника Східного Відділу в уряді для закордонної політики (Аусенполітішес Амт).

Як перше число цього циклу появилася в скороченню давня робота ідеолога партії Альфреда Розенберга про "Помість в Росії", себто про большевизм, його провідників, помічників та його жертви, що перший раз вийшла друком іще в р. 1922. Занадто відоме ім'я автора, щоби ще раз повторювати це все, що було вже сказано про його писання. Тут хочу підкреслити деякі думки, які мають спеціальне значіння для нас. Отже Розенберг уже тоді, всупереч пануючим поглядам ученого та політичного світу висловив погляд, що "марксизм не є ворожнечою ізза господарських проблемів, а є здекларованою боротьбою за владу і за культуру нації" (стр. 6).

Ця думка Розенберга сьогодні вже доволі поширена наслідком освідомлюючої роботи націоналсоціалістичної партії, але в ті часи мала вона революційне значіння для правильної оцінки большевизму. Розенберг прекрасно розуміє роллю жидів не тільки в часи самої революції, але також їх участь у теперішньому правлінню большевицькою Росією; він же сам на партійному конгресі в Нюрнберзі в р. 1936. показав світові на підставі конкретного матеріялу зібраного з урядових большевицьких джерел, хто в дійсності керує міліонами горожан Світового Союзу. Одначе з другого боку він правильно показує, що ці провідники не були в стані виконати свого завдання, якби не пішла їм назустріч, не стала їм знаряддям "ця міліонова темна маса, в якій наново відізвалася кров татарсько-номадських орієнталів" (стр. 15). Большевизм - це нова азіатська навала, що посувається в напрямі на захід, готова затроїти своїм духом європейську культуру та знищити все те, що охоплюємо під спільним, збірним поняттям "Европа". Одиноким рятунком проти цієї небезпеки є нова Німеччина, що має всякі дані, щоби з успіхом боротися з цим страшним ворогом і його перемогти.

До цих думок Розенберга навіязує др. Ляйббрандт, автор другої праці про большевизм, яка появилася під заголовком "Наступ Москви проти Європи".

Вихідною точкою для оцінки большевицьких проблемів є націоналсоціалістичний світогляд, що дає повну запоруку правильного підходу до цих питань. Другим домаганням, яке ставить автор, є ґрунтовність розслідувань, знання матеріялу та виключення усяких гіпотез, бо тільки на такій основі можна з успіхом вести боротьбу з большевизмом. В цьому другому зшиткові знаходимо ряд статей, з яких перша показує нам джерело большевизму та його звязок із стремлінням жидів до влади, що в різних епохах приймало різні зовнішні форми. Друга стаття звертає увагу на методіку у досліджах над большевизмом, а третя відкриває перед нашими очима звязок між революційною чинністю III інтернаціоналу та закордонною політикою совітського правительства в Москві. Дальші статті розглядають поєдинчі питання, що служать тільки поясненням до цих перших більш засадничих проблем.

Велике знання російських відносин та головного складу російської душі виказує автор при аналізі причин, чому саме в давній Росії большевизм розцвів так буйно та створив імперію, яка сьогодні не так мілітарною силою, як своєю розкладовою пропагандою загрожує цілому світові. Міркування Ляйббрандта такі правильні, важливі й такі нові на німецькому ґрунті, що вважаю тут за доцільне передати принаймні деякі з них у дослівному перекладі:

"З історії знаємо, що задовго перед заселенням цих просторів слав'янами мешкали там різні народи і раси, які прийшли з Центральної Азії. Різні племена фінсько-угрійського походження заселяли північні та східні частини піхнішої Росії. Рештки їх дали кровосумішку зі слав'янами, коли ці останні вдерлися туди з південного заходу. Ще значніша кровосумішка зайшла з татарами на протязі більше ніж двох століть, що й сьогодні мірадайна серед москвинів, що з такої суміші створилися." "Довге татарське поневолення і звичка на те, що в "російське обличчя плюється", як висловився Достоевський, довело до катастрофальної рабськості, що пояснює неодне явище з теперішнього положення російського народу". "Як натісніше сполучені між собою зарозумілість, що прирівнює вселюдськість до російства та претензія на окрему місію нести спасіння світу". Тут треба ствердити, що це в перший раз у німецькім письменстві так ясно і виразно поставлено точку над "і", за що належиться авторові щира подяка в першу чергу з боку українців.

Розуміється, що незвичайно трудно в межах невеликої нотатки примістити все, що моглоби в цій книжечці цікавити українського читача. На кінець хочу ще лише звернути увагу на статтю про "боротьбу Москви" проти народів Совітського Союзу, в якій з великим знанням матеріялу представлено самостійницькі змагання українців, білорусинів, туркотатарів та інших. Автор дуже влучно підкреслює, що в цій боротьбі не йде про ніякий сепаратизм та сепаратистів, бо ці народи для себе цілком самостійні, а не частини російської нації. Не дивлячись на страшний терор і диявольські переслідування не вдалося большевикам убити живої народньої душі й сьогодні - 20 років після захоплення влади - опір проти денационалізаційної політики Москви ні трохи не зменшився. Коли сьогодні Сталін говорить про поєдинчих народів супроти Москви, то, думаємо, що дійсність дає нам проти цього твердження дуже сильні аргументи.

З огляду на зовсім нове освітлення відомих зрештою подій, бажаємо цій публікації як найбільшого поширення не тільки серед німецького громадянства, але й по цілій Європі.

" ЛІТОПИС БОЙКІВЩИНИ "
 Записки присвячені дослідям історії, культури й побуту
 бойківського племені.
 Самбір Ч.І-ІО, 1931 - 38.

Самбірський музей "Бойківщина" звертає на себе увагу з огляду на наукову-видавничу сторінку своєї з багатьох причин заслуженої діяльності. Саме в десятиліття існування її святкує десятиліття її орган "Літопис Бойківщини", закладений і майже до останнього числа ведений меценатом обласного музейництва д-ром Володимиром Кобільником. Десять томів -спочатку несміливого провінційно-наукового журнальчику, опісля дійсно наукової трибуни з виразним дослідчим обличчям-це доказ а рівночасно зразок, до чого може при добрій волі й запалі одиниць дійти скромне на наші умовини й позбавлене безпосередньої сполуки з науковими бібліотеками, архівами й т.п. провінційне Товариство. Треба це з підкресленням ствердити: науково-видавничою діяльністю, що не уступає щодо якості нашим центральнo-науковим установам, відрізняється самбірська "Бойківщина" від усіх того рода обласно-музейних організацій. Найбільш уваги присвячено досі в "Л.Б." вивченню бойківського говору. В звязку з цим стоїть теж о н о м а с т и к а; в дальшiм треба назвати: е т н о г р а ф і ю, археологію, історію, мистецтво, статистику й т.п. Поява ІО-ого числа "Л.Б." доказує, що це видавництво незвичайно цінна річ у нашій скромній науковій продукції й що доконче треба його дальше продовжувати по плянів його закладників: пок. В. Кобільника та В. Гуркевича.

З досьогочасної своєї науково-видавничої діяльності може бути самбірська "Бойківщина" горда й ми гаряче вітаємо її на порозі нового десятиліття.

Я.Р-ий.

УКРАЇНОЗНАВЧІ ВИКЛАДИ

- а) в У к р а ї н с ь к о м у Н а у к о в о м у І н с т и т у т і відбудуватимуться в зимовому семестрі 1938/39. в німецькій мові у вечірних годинах:
1. Дипл. інж. Р. Димінський: Основи українського господарства,
 2. Доц. др. В. Крупицький: Український національний рух у 19. і 20. вв.,
 3. Проф. др. З. Кузеля: Карпатська Україна: Територія й людність,
 4. Проф. др. І. Мірчук: Роля карпатських українців в українському культурному житті.
- б) У В и с о к і й Ш к о л і З а к о р д о н н и х С т у д і й веде проф. др. З. Кузеля три курси української мови й викладає краєзнавство України.

Druck und Verlag: Gesellschaft der Freunde des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts in Berlin e. V., Berlin, C 2, Breitestr. 36. Hauptschriftleiter: Prof. Dr. Zeno Kuziela, (Ukr. Wiss. Institut), Berlin, C 2, Breitestr. 36, Tel.: 51 1214.

ВІСТИ з БІБЛІОТЕКИ.

(Рух в Центральній Бібліотеці Українознавства в Німеччині)

(ВУНІ) Зріст діяльності Центральної Бібліотеки Українознавства в Німеччині торкається не лише обслуговування поодиноких відвідувачів Бібліотеки, але також випозичання книжок та уділювання фахово-бібліографічних порад у галузі українознавства як поодиноким особам, так і академічним, культурним та іншим установам і організаціям. Зокрема випозичала Бібліотека книжки м. ин. таким німецьким інституціям, як: Університетська Бібліотека в Ляйпцігу, Саксонська Краєва Бібліотека в Дрездені, Університетська Бібліотека в Гале, Семинар державних наук при Університеті в Грайфсвальді, Славянський семінар при Університеті в Мінстері, Антиконтинент у Берліні та цілому ряду німецьких державних, партійних, культурних, академічних та ин. установ, різним редакціям і видавництвам та поодиноким німецьким ученим в Берліні, Кенігсберзі, Грайфсвальді, Мінстері, Франкфурті н. М., Бреславі, Гале і т. д. Поскілки йде про обмін книжками з не-українськими бібліотеками та інституціями, то наша Бібліотека в Берліні обмінювалася книжками й журналами в останніх місяцях з: Бібліотекою Східньо-Європейського Інституту в Бреславі, з Українознавчим Відділом Університетської Бібліотеки в Саскатуні (Канада), з Славянським Інститутом і Славянською Бібліотекою в Празі, з Антиконтинентом в Берліні, з Інститутом для Східньої Європи у Варшаві, з Українською Бібліотекою ім. С. Петлюри в Парижі, з "Архівом для дослідження сепаратистичн. і іредентистичних рухів" у Неаполі, з Східньо-Європейським Інститутом в Римі і т. д.

Щодо книжково-журнального руху в Бібліотеці, то від травня 1938-ого року виглядає він в цифрах ось як:

за місяць травень 1938. прибуло 70 книжок і 290 журналів, червень 92 кн. і 272 журн., липень 31 кн. і 160 журн., серпень 112 кн. і 211 журн., вересень 160 кн. і 310 журн., жовтень 192 кн. і 405 журн.

Видано до читання в салях Бібліотеки:

за місяць травень 1938 р. 270 книжок і 114 журналів, червень 118 кн. і 212 журн., липень 63 кн. і 91 журн., серпень 32 кн. і 14 журн., вересень 264 кн. і 241 журн., жовтень 482 кн. і 370 журн.

До хати випозичала Бібліотека:

за місяць травень 1938 р. 180 книжок і 36 журналів, червень 162 кн. і 18 журналів, липень 190 кн. і 42 журн., серпень 64 кн. і 18 журн., вересень 214 кн. і 117 журн., жовтень 371 кн. і 133 журн.

За останні два місяці (вересень-жовтень) відвідували Бібліотеку в середньому 55 різних осіб місячно при загальній пересічній скількості 270 окремих відвідин місячно (10 відвідин денно). Українські відвідувачі німецької столиці не поминають здебільшого нагоди оглянути збірки найбільшої поза Рідними Землями Українознавчої Книгозбірні, якою є наша Бібліотека в Берліні. За останніх шість місяців відвідували Бібліотеку не лише німці та українці, але також: англійці, американці, італійці, поляки, росіяни, латвійці та ин.

Серед значної скількості різних і в деяких випадках дуже рідких видань, якими збагатилася в останніх місяцях наша Бібліотека, слід зокрема згадати: Енгеля - "Історію України та українських козаків і королівств Галицького і Володимирського" з 1796 р. (на німецькій мові); Пастора Зедергольма переклад "Слова" на німецьку мову з року 1825. та Шерера двотомову "Історію Запорозьких Козаків і Козаків України" з 1788 р. (на французькій мові).

БІОТН В БІОЛОГІЇ

(Рук в Інституті Біологічної Університету в Києві)

(ПВН) Золоті знаменці Інституту Біологічної Університету в Києві
 Інституті згадується не лише освітньо-науковий аспект, але й науковий аспект, який є важливим елементом у розвитку науки та освіти в Україні. Інститут є одним з найстаріших та найавторитетніших наукових закладів в Україні, який займається дослідженнями в галузі біології та медицини. Інститут має великий фонд бібліотеки та спеціальні лабораторії, які забезпечують виконання наукових досліджень. Інститут є членом міжнародних наукових організацій та співпрацює з іншими науковими закладами в Україні та за кордоном. Інститут має великий фонд бібліотеки та спеціальні лабораторії, які забезпечують виконання наукових досліджень. Інститут є членом міжнародних наукових організацій та співпрацює з іншими науковими закладами в Україні та за кордоном.

Відомо, що в Інституті Біологічної Університету в Києві працює велика кількість науковців, які займаються дослідженнями в галузі біології та медицини. Інститут має великий фонд бібліотеки та спеціальні лабораторії, які забезпечують виконання наукових досліджень. Інститут є членом міжнародних наукових організацій та співпрацює з іншими науковими закладами в Україні та за кордоном.

Відомо, що в Інституті Біологічної Університету в Києві працює велика кількість науковців, які займаються дослідженнями в галузі біології та медицини. Інститут має великий фонд бібліотеки та спеціальні лабораторії, які забезпечують виконання наукових досліджень. Інститут є членом міжнародних наукових організацій та співпрацює з іншими науковими закладами в Україні та за кордоном.

10/II 1938

ДО ВЕДЬМИШАНОВНИХ АВТОРІВ, ХВАЛЬНИХ РЕДАКЦІЙ, ТОВАРИСТВ І

ВИДАВНИЦТВ.

Бібліотека /1938/.

/В справі підтримки студій українс-
знавства в Німеччині/.

ВИСОКСПОВАЖАНИИ ПАНЕ!

Центральна Бібліотека Українсьзнавства в Німеччині при Українському Науковому Інституті в Берліні звертається цим шляхом до всіх українських авторів, редакцій та видавництв як і цілого українського громадянства з проханням о дальшу та збільшену підтримку цього науково-культурного огнища українознавчих студій в Німеччині.

Заснована в 1926 й зрєорганізована в 1931 році наша бібліотека є єдиною того роду інституцією на терені цілої Німеччини і найбільшою українською книгозбірнею на чужині. Крім основного книжкового й журнального фонду складаються збірки бібліотеки з низки окремих депозитів, як напр. з депозитів покійного академіка Володимира Гнатюка, проф. Богдана Лепкого, проф. др. З. Кузєлі, депозиту європейсько-українських видань та инш. Бібліотека посідає м. инш. значну скількість українських стародруків і старовинних мап України, збірки ілюстрацій, карт і нот, періодичні українські видання від "Зєрі Галицької" /1848/ аж до нєвійшої періодики-україніки на 26 мовах, видання Українського Державного Уряду з 1918-1920 рр. та публікації революційні, таборєві, партійні, рєлігійно-церковні, господарсько-коопєративні, студєнтські, руханково-спортові, мистецькі, фахово-наукові, науково-популярні, літературні, технічні, пропагандивно-агітаційні та инші. Бібліотека к о м п л е к т у є: річники всієї української періодики і неперіодичні збірники, калєндарі, видання інституцій, товариств і видавництв, звідємлення, статuti, правильники і фінансові звїти товариств, гімназій та економічних і инших інституцій, каталєogi й бібліографічні покажчики видавництв, окремі відбитки з журнальних статей та твори поєдиноких українських авторів - від найдавнїших часів аж до сучасности. Українознавчі видання на всіх мовах складають основну частину книжкових і журнальних збірок Бібліотеки, в якій особливо ґрунтовно заступлені відділи: історії /загальної, української та історії українських визвольних змагань/, етнографії, фольклору, красного письменства, мовознавства й літературної критики, краєзнавства, політики, економіки й української культури, та відділи з виданнями Української Академії Наук, Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові і инших наукових товариств, Українських Високих Шкіл та Наукових Інститутів і нарєштї відділи: українських словників і фахово-військовий. А р х і в П р е с и при Бібліотеці комплектує всі прєсові публікації на українській мові і посідає низку історично-цінних українських часописів з доби відновлення Української Державности та значну скількість газетних витинків. Загальна скількість томів книжок і журналів переходить єьогодні в Бібліотеці - 30.000 примірників.

Всі книжкові й журнальні збірки Бібліотеки та її Архів Прєси доступні безплатно кожній особі без якихєбудь рїжниць, поскільки дана особа виявляє зацікавлення українознавчими студіями. Широкий загал відвідувачів Бібліотеки користується правом безплатного випозичення до хати книжок з основного бібліотєчного фонду. Бібліотека обслуговує в єьому відношеннє зокрема весь той нїмецький академічний загал, що займається українознавчими студіями, а саме: в Берліні, Мінхєні, Ляйпцигу, Кєніґсберзі, Брєславі, Кєльні та в инш. мієтах Німєччини. Деякі позаберлінські установи

й поодинокі особи випозичають книжки з нашої Бібліотеки при посередництві пошти. Наша Бібліотека обслуговує у випадках потреби берлінські високі школи, Наукові Інститути й Семінарі, урядові чинники, редакції й видавництва, радіо-розголос і фільмові підприємства. Щодо українців, які користаються з нашої Бібліотеки, то слід згадати насамперед про відвідувачів Бібліотеки зпоміж цілої української колонії в Берліні та околиці. Особливі задоволення книжок полагоджувала Бібліотека для українців з Гамбургу, Кіля, Дельменгорсту, Бремену й Грімену - в Німеччині, з Львова, Чернівців, Парижу, Риму, Праги та з позаскеанських країн.

Український Науковий Інститут стоїть в тісному культурно-сбінному звязку з усіма головними національно-українськими науково-академічними установами та з значною кількістю подібних чужинецьких інституцій в різних краях. Для такої мети існує при Інституті спеціальний **О б м і н - н и й Ф о н д** книжок і журналів, який постійно поповнюється для поширення українського друкованого слова в світі.

Збірки Бібліотеки вможливають українським і чужим рецензентам обговорювати біжучі українські видання на сторінках німецьких та інших чужомовних органів. Низка найновіших чужомовних розвідок і статей про Україну зявилася на підставі студій їх авторів у нашій Бібліотеці.

З огляду на це все прагне Бібліотека скласти як найповніші збірки всіх видань на українській мові та всіх українознавчих видань на чужих мовах. В міру прибування до Бібліотеки стають в найкоротшій добі всі найновіші українські публікації доступними для інтересентів. Фахова бібліотечна систематизація збірок уможливляє відвідувачам вигідне користування з Бібліотеки в її читальні.

При постійному зрості зацікавлення українознавчими студіями є в інтересі не лише самої Бібліотеки, але й цілого українського громадянства, щоби:

1/ наша Бібліотека діставала від усіх українських видавництв, редакцій та авторів їх публікації **п о з м о з і у д в о х п р и м і р н и к а х** і щоби

2/ ціле українське громадянство по всіх усядах дбало про дальше зростання нашого огнища українознавчих студій на чужині.

На 2-ому Українському Науковому Зїзді в Празі була ухвалена резолюція, згідно якої наша Бібліотека визнана за ту українську інституцію, якій прислуговує право на обов'язковий примірник усіх українських видань.

З особливим проханням звертається Бібліотека до тих українських діячів у краю та в першу чергу на чужині, які посідають збірки українознавчих видань або книжки й журнали з колишніх книгозбірень при українських дипломатичних та інших місцях, товариствах і под. Бібліотека готова перебірати такі збірки в депозит, даючи за поруку.

Свій дотеперішній розріст завдячує наша Бібліотека в значній мірі жертвенности українських товариств, видавництв, редакцій та поодиноких осіб. І найменший вияв такої жертвенности записується в нашій Бібліотеці як найточніше. Бібліотека складає всім жертводавцям щире подяку і просить о дальшу підтримку її національно-української та загально-наукової праці.

Др. Зенон Кузеля
Референт справ бібліотечних і пресових
Українського Наукового Інституту
в Берліні.